

„Мултиетника“ је, већ дуже време, једна од најчешће употребљаваних речи када је реч о Косову. То је реч коју сви воле и свако ко жели да пише о Косову (или да се бави њиме на било који начин) мора да се и на то осврне. Што се тиче писања, волела бих да напоменем да сви ми који смо са ових простора можемо само да завидимо страним новинарима, јер је та наша „косовска мултиетничност“ неупредиво забавнија из угла некога ко нема везе са Србијом, Косовом, и уопште српско-косовском проблематиком. Ми, за разлику од њих, целој проблематици морамо да приступамо са дозом опреза (што, опет, помало лоше утиче на веродостојност наших извештаја). Дакле, мултиетника на Косову. Прича о више народа, мада је заправо реч о два (без жеље да умањим значај Рома, Горанаца, Турака, Бошњака, па чак и Слобиних Египћана, те неколицине Алшкалија и можда још понеког) који се међу собом разликују и не воле се баш претерано, али су из неког разлога принуђени да живе заједно, и сада би требало да се некако сложе. И да свима буде добро.

Мултиетника I – Мој таксиста Шиптар

Како ми је врло брзо постало јасно да нећу много видети од Косова уколико се што пре не „осамосталим“ када је реч о превозу, након краћег распитивања пронашла сам „свог Шиптара“, таксисту из јужне Митровице, који ме је возио где год бих пожелела да идем јужно од Ибра по много повољнијој цени него његове српске колеге. Прва дестинација била је Приштина. Из Звечана до „Источног моста“, који спаја или раздваја северну од јужне Митровице у насељу Бошњачка Махала, возио ме је српски таксиста и када смо стигли до аутомобила шиптарског таксисте – који ме је, по договору, чекао на мосту – Србин је изашао из својих кола без таблица и три пута се пољубио са својим албанским колегом. Касније сам, током вожње до Приштине, од „свог Шиптара“ сазнала да је пре рата живео у северној Митровици и да „пуно људи зна“.

Иако смо се договорили да ме у Приштини сачека сат–два, колико да направим репортажу о Српкињама које раде на РТК (Радио-телевизија Косова), мој добри таксиста Шиптар провео је читавих пет сати у колима испред зграде телевизије. У међувремену, ја сам са уредником некаквог мултиетничког програма ишла на ручак, шетала градом, пила кафу са две Српкиње које раде на радију и за све то време направила једну прилично досадну и натегнуту репортажу у којој се није радило ни о чему, јер су сви моји саговорници (и тај уредник Албанац и ове две новинарке Српкиње) причали исту празну причу, која се цела своди на неколико научених флоскула о „интеграцији“ већ-некога у већ-нешто, те о „имплементацији“ одређених

„мултинационалних пројеката“ из чега се једино могло закључити да су сво троје уредни полазници свих могућих семинара и тренинга који се у овом тренутку одржавају у Приштини.

Као што није тешко погодити, једина права прича, коју додуше нисам описала у својој репортажи из Приштине, јесте она коју сам по повратку чула од свог таксисте – Шиптара.

Када смо се мој домаћин – уредник „мултиетничког програма“ и ја вратили из обиласка центра града, на вратима РТК-а чекао је таксиста видно узрујан због мог великог кашњења. Морам да нагласим, он није био љут, био је узнемирен и забринут, што га је у мојим очима учинило још симпатичнијим него што је то већ постао током прве вожње, причајући ми како би волео да „иде у северну Митровицу, али не сме“. „Да ниси новинарка“, рекао је чим нас је угледао, „ја бих мислио да си ти побегô“. Не знам да ли је хтео да каже да мисли да новинари не беже таксистима и да увек плаћају вожње или се забринуо јер верује да се новинаркама дешавају непријатности – тек све ово заједно, уз то што ми се обраћао у мушком роду, учинило га је мени несвакидашње драгим. Пре повратка је пристао да га частим кафом у Приштини, али није хтео да прихвати да му платим више од договорених 20 евра за ово целодневно чекање и вожњу. Испричао ми је да је само једном био у Београду после рата ('99), али да сви његови „кад се разболе иду само у Србију“. Касније сам од многих чула да је то истина, и да велики број Албанаца са Косова иде углавном на ВМА, јер још увек немају поверења у докторе из Приштине. Затим се дуго жалио на „КС“ таблице на колима, јер „сад не знаш ко је одакле – сви су КС. Не постоји више ни Митровица, ни Приштина, ни Дечан, ни ништа“, објашњавао ми је, „све КС и не знаш ко је ко“.

Причао је касније о кризи и томе како су сви незапослени, како „није добро откад смо држава“ јер сад више „нигде не може да се иде“. А где би мој таксиста Шиптар ишао? Он би на море у Грчку или Црну Гору. А зар није Црна Гора признала Косово? „Ма јесте, ал' нас сад баш не воле.“ Мој таксиста, истина, није мислио на Улцињ или Аду Бојану, где су углавном његови сународници, него се њему једном јако допало „у Котор и у Херцег Нови“.

О томе, нажалост, полазници семинара о мултинационалном друштву на Косову и о политичкој коректности ништа не уче. О томе да, у овом тренутку, на Косову има пуно Албанаца који нису срећни у „новој држави“, који су ишли у српске школе и тамо учили и језик и историју, да су гледали српске филмове и да знају имена скоро свих познатијих српских глумаца и певача, и да је та, на брзину склепана и неприродна албанска држава

на Косову, једнако насиље и над њима као и над Србима који, чак и када би желели, не могу да је прихвате.

Мултиетника II – Историјска расправа или стари Шиптар рецитије Смрт мајке Југовића у једној кафани, у Бошњачкој махали

Проблематично мешовито српско–албанско насеље, Бошњачка Махала, упркос (или баш захваљујући) чињеници да се тамо окупљају припадници злогласних служби каква је РОСА, или какве су вехабије и разноврзни белосветски доушници, идеално је место за показивање сваком радозналост госту, ако ни због чега другог, онда због једне шиптарске кафане која је веома позната чак и међу страним новинарима и за коју може да се каже да је увелико туристичка атракција.

Кафана се, као и многе друге ствари на северу Косова, зове наравно „Трепча“. Необичног старог господина, који је главни лик ове приче, упознала сам када сам прошлог марта први пут у животу боравила у Митровици, и на Косову уопште, па и у тој кафани „Трепчи“ или „Код Шере“ (како Митровчани, по газди, зову ово место). Сећам се да смо те вечери, неколико дана после нереди пред митровачким судом када је Кфор хапсио српске судије, Небојша Јеврић, директор митровачког позоришта, и ја били једини Срби у Шериној кафани и да је за наш сто у једном тренутку сео и мој главни јунак, необични стари господин – Албанац.

Тада нам је, правећи се да не примећује да је на столу укључен диктафон, „откривао“ како је Слободан Милошевић требало да буде крунисан за краља, на Газиместану, али се томе, како смо сазнали од њега, успротивио патријарх Павле. То је била забавна прича, намењена београдским новинарима: он је сад као глупи Албанац, деда који свашта прича, а ми се као смејемо, и то је нека блесава игра на коју сви пристају, као што сељаци на пијаци умеју да изводе глупости како би замајавали купце.

Касније, када сам после годину дана и сама кратко време становала у Бошњачкој Махали, умела сам да свратим „Код Шере“ на ћевапе или суџук и виђала сам понекад тог господина како седи за неким столом, не показујући посебно занимање за мене иако је био присутан чак и када сам правила репортажу о њиховој кафани, разговарала са Шером и фотографисала зидове на којима су раширене заставе скоро свих земаља које су признале независно Косово, као и беретке са ознакама УЧК, значке, беџеви и фотографије њихових бораца.

Онда сам једне вечери, баш уочи Ускрса, ни сама не знам шта ме је навело на то, довела једну своју прилично неприпремљену гошћу из Београда баш тамо, у Махалу, у Шерину кафану. Важно је рећи да је моја гошћа један озбиљни и велики националиста, особа којој пароле као што су „Православље или смрт“ или „Слобода или смрт“ нимало не боду очи, али ја сам рачунала на то да она поседује потребан ниво социјалне интелигенције да нас на овом месту неће довести у неприлику. У ствари, више сам се ослонила на то да се „Код Шере“ ипак сви знају, да Шера зна да сам ја новинарка и да је ово место заправо безопасно, иако не одаје увек такав утисак. Али, на крају, истина је да сам се покајала чим сам први пут чула моју гошћу где „наседа на провокацију“ и улази у дебату звану „чије је Косово“.

Углавном, једва да смо и провириле у кафану „само да јој покажем сва она знамења по зидовима“, када је газда Шера устао да нас поздрави и увео нас. За нашим столом недуго потом нашао се и стари господин. Не знам да ли треба наглашавати да смо нас две, осим што смо биле једине Српкиње у локалу, биле и две једине жене. Међутим, Албанци у урбаним срединама навикли су да се српске жене „слободније“ понашају, што се огледа у томе да они „толеришу“ обичај српских жена да без мушке пратње седе у кафанама. Њихове жене, још увек, не седе ни са, ни без пратње, а у јавности се могу видети евентуално за тезгом, као продавачице. Уколико су старије од тридесетак година или уколико не припадају неком посебном „вишем“ слоју, који не залази на оваква места.

Дакле, за столом у кафани „Код Шере“, у Бошњачкој Махали, вече пре Ускрса, седеле смо моја београдска гошћа и ја са два Шиптара – Шером и старим господином који је у једном часу почео да рецитује *Смрт мајке Југовића*. „Каква провокација!“ чудила се касније моја гошћа. „Овај је неки опасан шејтан“, понављала је.

Зашто пишти Дамјанов зеленко; Јал је жедан воде са Звечана – заиста чудно звучи из уста једног осамдесетогодишњег Шиптара, посебно имајући у виду оно што нам је, касније, о себи испричао – уколико је, наравно, причао истину. Наиме, господин је студирао на сарајевској Медреси, али се, како је рекао, никад није бавио теологијом. Међутим, скоро свака његова реченица има један призив, могло би се рећи, чисте метафизике. А животна прича је чак „стандардна“ за једног Шиптара његових година који је био младић '44, у зрелим годинама '68, а деда '99, '04. и '08.

Путовао је по Европи, посебно је често ишао у Немачку. Шта је радио у Немачкој? Свашта

је радио. Био је и таксиста, и електричар, и градио је куће... У Београду је једном био ухапшен и провео је неколико година у затвору. Зашто? Он се не сећа. Сада живи „изнад Митровице“, шта год то значило.

Наизменично нас је забављао и провоцирао питањима попут „А је л' ви уопште знате зашто је убијен Дража Михајловић?“ или „Због чега кажете Стефан Дечански кад он није из Дечана?“. Он и његов пријатељ Шера понашали су се према нама у исто време и онако како се мештани понашају према туристима, са том разликом што нама није било допуштено да било шта платимо, и као што се вероватно понашају победници према онима који су изгубили рат и земљу, само што тога још увек нису свесни, па нам је чак, у једном тренутку, овај стари господин рекао да „историја није више важна“, као што ни „име неке земље није више важно“, а ни „језик није важан“, мада је он у предности јер он зна наш, а ми не знамо његов. „Историја је оно што се дешава на позорници када се спусте завесе“, рекао нам је.

Шта желим да кажем? Стари Шиптар у кафани сваком својом причом или досетком која у неком моменту делује заумно, а већ у следећем има призивок неког „вишег“ сазнања, управо наглашава старост српске културе на Косову. Он не само да не оспорава чињеницу да је Косово српско, он инсистира на њој. Међутим, шта он све време говори? Да се „коло среће“ окренуло на његову страну, али да ни то не мора да буде заувек. На крају, и Скендербег се звао Ђурађ и пред крај живота, после свих ратова, вратио се у хришћанство. Није непознато ни то да су Јашаријеви српског порекла, да су из Брњака у Ибарском Колашину, и да се неки његов прадеда помуслиманчио када је ћерка бега за којег је радио родила његово дете. Да га бег не би убио, Кокерић је постао муслиман, а један од његових потомака био је и Адем Јашари. Знаковито, као и многе друге приче о Косову.

Још пар речи о Махали – Невидљиви споменик УЧК, „Косово је Србија“ и бензинске пумпе

На само десетак метара од ове кафане налази се Министарство за Косово и Метохију испред кога је цео зид облепљен црвеном плакатом на којој великим белим словима пише „Косово је Србија“. А на нешто мање од сто метара у другом правцу, на пољанчету испред зграда које су недавно сазидане за интерно-интерно расељене Србе, стоји споменик УЧК борцима, а на њему и поред њега увек бар један венац и цвеће.

Необично је да се овом споменику ништа није десило чак ни када су у децембру прошле године горели поједини албански локали, ни током туча Срба и Албанаца, па ни када су зимус експлодирале бомбе по „ризичним“ крајевима северне Митровице.

Не постоји ниједан политичар са севера кога нисам питала како то да овај споменик никоме не смета, а сметају нам албанске куће на Брду или албански локали код „Источног моста“? Не постоји ниједан млађи човек који се хвалио да је био храбри учесник у „децембарским нередима“, а да му нисам поставила исто питање. Сви су ми одговорили да „нису приметили споменик“. Међутим, поред мене, за овај чудни „знак поред пута“ који изгледа не може свако да види, знају и сви они који су се противили нередима у децембру и априлу и мају.

Мултиетника III – Поново кафана у Махали и „купопродајни уговори“

„...Кафана 'Трепча' позната је по томе што у њој седе сви, Срби и Албанци, војници Кфора, припадници косовске полиције, резервисти УЧК, али и бивши припадници српске војске, 'мостације' и многи други. Овде се склапају послови, праве купопродајни уговори, тргује се свим и свачим, а газда кафане, Шера, са поносом ће вам нагласити да он 'никада, никада није имао проблема ни са Србима, ни са Циганима, ни са Албанцима...“, писала сам зимус у својој репортажи.

„Мене не интересује ко ће шта да ради“, причао је тада Шера у мој диктафон, смешкајући се, свестан да је мени то што он прича занимљиво, али да сасвим сигурно немам представу о чему се заправо ради. „У кафани човек може да се договори и око убиства, крађе, продаје куће, аута, свега. Све се договара у кафани, али ван кафане се обавља. Овде не! Нико није имао проблем, ја свакоме мислим добро, које год вере и нације био... Има пуно професора, желе да дођу овде да причају са колегама, да се друже, а не смеју. Долазе тајно да се састају, да не би имали проблема.“

После неког времена почели смо да пишемо о могућим нередима у насељу Брђани, изнад Косовске Митровице. До нове „ескалације насиља“ на северу Косова могло је да дође због радова на већ познатих пет албанских кућа које се налазе на српској територији. Да скратим причу, продаја ових албанских кућа била је уговорена неколико месеци пре првих најава да ће доћи до „проблема у Брђанима“.

Податке о цени, са све потписима преговарача, добила сам док су малобројни Срби демонстрирали, покушавајући да пробију кордон КПС-а и гутали сузавац, а већина становника северне Митровице и Звечана живела као да се ништа не догађа и нико није желео да прича о томе.

Наљутивши се на некога због већ неких нерашчишћених рачуна, папир који би требало да буде „предуговор“ доставио ми је један од чланова комисије за откуп шиптарских кућа, која се из разлога „политичке коректности“ зове „комисија за збрињавање и насељавање социјално угрожених лица“ или тако нешто. Како је поред имена човека који ми је дао тај папир стајало и име зета једног од главних лидера са севера, ја сам отишла до тог господина (лидера) и једино што ми је пошло за руком било је да направим панику у „њиховим редовима“ (мада ми то није била намера, наиме, ја сам само желела да питам шта да радим с тим, и да ли да пишем ову причу). Природно, њихова узнемиреност пробудила је код мене још веће интересовање за „откуп шиптарских кућа“.

Прво сам сазнала да је на рачуну једне приватне банке „у Србији“ председник општине Косовска Митровица држао „заробљену“ одређену суму новца, која је била намењена за откуп пет спорних имања. Затим сам сазнала да је председник „заробио“ тај новац и да није допустио да се исплати ових пет кућа, због тога што је он „знао да се праве лажни уговори, да је цена увећана чак и дупло, а да вишак новца деле чланови комисије међу собом, частећи позамашном сумом и Албанца који пристаје да потпише овакав уговор“. Председнику општине је ово можда засметало зато што је поштен, зато што није позван да и он учествује у овом послу или зато што га је неко „са стране“ саветовао да „зароби паре“. Тај „саветник“ могао је да буде само неко моћнији од њега, неко боље упућен, можда неко из Министарства за КиМ и неко ко је и сâм својевремено учествовао у оваквим купопродајама. У сваком случају, тај „саветник“ је морао да буде неко довољно важан да би се један председник општине усудио да кочи посао „од националног значаја“.

Када су почели нереди у насељу Брђани, Ахмет Шаља, Албанац чија је кућа била главни повод за овај покушај да се изазове веће насиље и „сруши Север“, говорио је како је он хтео да прода имање, како је пристао на цену, али новац му није исплаћен. Наравно, Шаљи и његовим сународницима, као и градоначелнику јужне Митровице, сасвим је одговарала прича о Србима који су се међу собом посвађали око поделе вишка пара намењених за куповину њихових кућа, а та прича ишла је наруку и политичким противницима садашњих власти на северу Косова, али је један непријатан детаљ који смета свима – чињеница да у овој превари нико није без „путера на глави“.

Наиме, садашње власти су само наследници започетог посла који траје већ десет година, а можда и дуже. Откупом шиптарских кућа бавили су се сви – од Човићевог Координационог центра, преко општинара из коалиције ДСС–СРС која је још увек на власти северно од Ибра. Садашња „гарнитура“ само је последња у низу, па стога у најгорем положају јер су све очи упрте у њу, дозлогрдила је и Србима са Косова и Србима из Београда и сада ће бити најлакше изабрати тај такозвани национални блок, и окривити га за све. То, напосто није фер, али чињеница да „није фер“ не значи ни да има смисла причати о међуетничким сукобима и Шиптарима који не поштују договор о ненасељавању севера – када су се представници српских општинских власти показали неспособнима да заокруже један једноставан посао, односно да исплате имања која су претходно купили.

Прича о откупу шиптарских кућа, наравно, само једна је у низу прича о томе како Срби сами себе лажу, варају и поткрадају, шаљући милионе и милијарде марака, а затим и евра на српско Косово, да би тај исти новац касније био враћен у Србију, ослобођен вишка који завршава на приватним рачунима, или у виду некретнина по разним европским градовима чији су власници српски лидери са по више држављанстава...

Због чега сам ову причу започела својом репортажом која је „стара“ само неколико месеци, а ја имам осећај као да је писана пре неколико година? Због тога што ми је током свог „интервјуа“ газда Шера лепо рекао да се код њега у кафани „склапају купопродајни уговори“, стављајући посебан акценат на тај детаљ јер је вероватно мислио да сам упућенија у ову причу и да ћу се заинтересовати за њу. Ја, наравно, нисам имала представу због чега он то толико наглашава, јер сам га слушала као што бих слушала било коју егзотичну причу о „Казабланци“ и питала се због чега сви они који воле да пишу о „мултиетници“ не праве репортаже на оваквим местима.

Сада мислим да они не пишу о томе зато што су, за разлику од мене, паметни и не упуштају се у приче о којима касније неће моћи ни да пишу, ни да говоре, а од самог размишљања о тим причама ће им се окретати стомак.

Мултиетника IV – Кратки комад о нередима у насељу Брђани

У сваком случају, како имања у насељу Брђани нису благовремено откупљена, Албанци су почели да граде своје куће, а српски медији почели су да извештавају о томе како „само што није дошло до ескалације насиља“, како се ради о дуго припреманом плану

„рушења севера“ и како Србима на Брду „само што се није догодио нови 17. март“. Новац који је био намењен за исплату албанских имања наравно више нико није помињао.

Разуме се, крајње је непатриотски причати о некаквим парама када је национални интерес угрожен и када Срби на Брду гутају сузавац, бранећи последњи бастаион српства – северно Косово.

А онда је ствар стигла и до страних медија и, као што то обично буде, представници Срба из Брђана послали су једну немушту и не баш лепу слику из које свет ништа није могао да закључи ниште осим да су Срби, по ко зна који пут, једно несносно племе које једноставно неће да се помири са чињеницом да мора да прихвати суживот са својим комшијама. Са представницима Срба из Брђана је тих дана заиста било тешко разговарати и, колико год се новинари трудили да их озбиљно схвате, то просто није било могуће. Углавном нису умели да објасне шта им заправо смета и због чега не дозвољавају својим некадашњим комшијама Албанцима да се врате на своја имања и да поново изграде куће које су срушене још током рата '99. Нису умели да објасне ни зашто се сукобљавају са припадницима КПС-а и Еулекс полиције. Њихови лидери, аутори „нереда“ (ни овај пут!) нису имали времена ни стрпљења да их „едукују“ пре него што су их „бацили у ватру“, па је (посебно пред ТВ камерама) читава ствар деловала натегнуто, а на њиховим лицима је писало да су се у целој причи задесили сасвим случајно, као што се то често дешавало са многим „представницима Срба“ на разним местима.

Са друге стране кордона, или „жуте црте“, или једном давно нацртане „границе“ која чува север, ни албанске „вође“ нису остале без учешћа. Као по договору, појавили су се сви „виђенији“ изазивачи и учесници у сукобима који су у том тренутку били на располагању. Провокатори са задатком да евоцирају страшне успомене шетали су пред српским камерама и наочиглед „целог света“ показивали Србима да је свака побуна против албанске воље на Косову узалудна.

Албанац чија је кућа прва до српских давао је изјаве како он „само жели да се врати у своју кућу“ и „да поново живи са својим комшијама“. За то време, Срби у Митровици седели су у својим кућама, у кафанама или на својим радним местима и тек је понеко од њих, читајући београдску штампу, упутио по који забринути поглед и питао „Неће ваљда опет неки циркус“.

„Немојте то да читате“, хватала сам себе где говорим комшиници када бих је видеала како

седи у својој радњи са новинама раширеним на столу.

„Али ово си ти писала“, рекла ми је, показујући ми фотографију чувеног шиптарског терористе Баранија, хуманитарца и новинара који је својевремено пустио злокобну вест – сигнал да су се удавили албански дечаки и да су то урадили Срби, након чега је уследило оно што је уследило 17. марта.

Наслов мог текста упозоравао је на појављивање тог човека на Брду као једног од весника зла које само што се није надвило над нама, и све је деловало толико страшно да сам морала да кажем да, бар што се мојих текстова на ту тему тиче, може слободно да се отпише више од пола.

Ја не знам да ли се понекад догоди и такав случај да некакав застрашујући текст у новинама спречи неку несрећу, али сам скоро сигурна да се није десило да страшни текстови помогну људима да остану у својим домовима, да умире оне који се сукобљавају и да утеше оне који се боје. Потпуно непрофесионално, писала сам текстове аутоматски, а у међувремену се дружила са људима са којима сам причала нешто сасвим супротно од онога што пишем. Можда је и мене заправо био страх и можда је изругивање са стварима о којима пишем био мој начин да се браним од притиска. А можда ни то није истина. Можда ја ништа нисам успела да схватим озбиљно и можда сам се чак и забављала пишући сензационалне вести, у себи се надајући да то што пише у новинама ипак није толико битно и да људи ипак више верују својим очима и здравом разуму него неким тамо текстовима. На крају крајева, нереди су насељу Брђани су били само представа која, на срећу, није успешно изведена, али која је ипак довољно дуго трајала да они којима је била потребна одложе пропаст и заврше још по који посао.

Све је лаж – мислила сам и постајала све нерасположенија. Све је лаж – понављала сам и покушавала да се утешим што и ја учествујем у циркусу, најављујући сензационалне тачке које се, на сву срећу, никада неће одиграти. Све је лаж – убеђивала сам себе и покушавала да будем равнодушна.

„Северно Косово је као ’Титаник’“, причала сам у слушалицу свакоме ко ме позове из Београда. „Титаник“ тоне, а они се свађају ко ће бити на бољем месту, грабе бољу кабину, грабе бољи сто у ресторану, они још увек нешто грабе...

Све тоне, понављала сам мислећи ваљда и на своју идеју о томе „шта је Косово“, што би рекао Коштуница на чувеном митингу пре годину и по дана, када је урлао у стању које ми сада, из ове перспективе, не личи ни на шта друго до на један блажи нервни слом. „Шта је Косово“, „Чије је Косово?“ и „Где је Косово“. Ја сада више не знам ни шта је Косово, ни чије је, а мислим да не знам тачно ни где је...

Све тоне – моја омиљена реченица којом сам се тих дана ругала и самој себи, сахрањујући не само своје идеје о томе шта је Косово него и шта је писање, а и шта сам ја у свему томе, на крају крајева.

Све тоне, све је лаж и све је ово само њихов договор – откривала сам, несебично, свима који су ме тих дана звали да питају да ли је доле безбедно и да ли се бојим.

И северна и јужна Митровица су ипак само два краја нечега што је, не тако давно, било један мали град, који је по договору подељен и којим, сваки на својој страни, управљају два човека који се међусобно добро познају, две колеге, два лекара или два политичара...

Када је на крају, после неколико недеља узалудног протеста, постигнут такозвани договор да и Срби почну са градњом својих пет кућа (што им ни пре „договора“ нико није бранио), попела сам се на Брдо и прва особа са којом сам желела да разговарам био је онај Албанац који је „први почео са изградњом“. Наводнике користим зато што није тајна да је ту изградњу финансирала његова општина и да је он, као и његове српске „колеге“ комшије са својих пет кућа, само један „представник заједнице“ који је са својим „повратком и изградњом“ требало да послужи као повод за вештачко стварање тензије.

Чула сам његов текст, рекао ми је истих неколико реченица које је понављао и пред камерама претходних дана, рекао је да жели да буде „добар комшија“, да хоће са свима да разговара и да не зна зашто његов повратак толико смета да се дигла оваква бука о тога.

И заиста, био је то један потпуно апсурдан приказ: много припадника војске и полиције, Карабињери, Кфор, Еулкс, КПС, све се то окупило на једном смешном Брду, око неколико смешних кућа, као да је сав свет померио памету и као да сви ти војници и

полицајци немају баш ништа паметније да раде сем да, наоружани до зуба, прате обнову неких сеоских имања.

„Ви зидате кућу, а сви ови вас чувају?“ почела сам да се смејем, гледајући ту силну војску око нас.

„Да, сви ме чувају“, смејао се са мном и Албанац повратник.

„Нека их, нек’ стоје“, додао је, „а ти дођи код мене кад хоћеш.“

„Хоћу“, обећала сам и размишљала како ми се баш допада овај комуникативни човек зато што и њега засмејава ова сулуда слика којој ћу се смејати док сам жива.

Поред мог смешљивог саговорника стајала је и једна екипа албанских новинара из Приштине која је снимала обнову албанске куће. Млада новинарка, која је до тада разговарала са повратником, пожалила ми се на то да Срби нису хтели да говоре за РТК (Радио-телевизија Косова). Замолила ме је да их убедим да је пуште да сниме и њихову „обнову и повратак“ и питала „због чега Срби не желе да говоре“. Заиста, зашто Срби нису хтели да јој дозволе да их слика као што сам ја сликала Албанца? Зашто Срби нису хтели да говоре? Зашто Срби, по ко зна који пут у својој новијој историји, нису умели да стану пред камере заједно са својим комшијама и кажу оно што иначе сваки од њих уме да објасни „незванично“, без икакве припреме? Да кажу да им не сметају њихове нове–старе комшије и да би и они поново да живе нормално. Да кажу да их је заиста страх од оног назови новинара и назови хуманитарца Баранија који се данас слободно шета пред камерама. Да кажу да су се препали јер су преко кордона, са друге стране „жуте линије“, видели неке од оних који су палили цркве пре само неколико година. Због чега су ти јадни и смешни, на брзину и само за ову прилику изабрани, „представници Срба“ остављени сами пред новинарима, кордонима, пред светом и пред бившим комшијама да се сналазе како знају и умеју, да не знају шта смеју, а шта не смеју да кажу, да се боје да причају, да они једноставно не могу да преузимају одговорност за „нереди“ и да они не могу да буду „предводници“ јер нису сигурни ни кога предводе, ни против чега, ни зашто баш они – сасвим сами пред светом? И поново криви.

Срби су тих дана, као много пута до тада, улудо трошили време и снагу на јалове побуне;

Срби су се сукобљавали са полицијом и Еулексом; Србима опет нико није имао времена да објасни о чему је реч; Срби су опет изговарали националне паролe, а радило се о имовинском спору и, након неколико недеља, када је међунационални сукоб (којега није било) почео да јењава, Срби су опет остали сами и опет поражени у некој нетачној и непотребној, и некој имовинској и туђој бици. Срби, навикли на укус пораза у устима, навикли на неправду, навикли да је непријатељ јачи чак и када непријатеља нема, Срби који не знају на коју страну да се окрену, ни коме да верују. Срби које је оставила држава, а у нову албанску државу не смеју и не умеју да се „интегришу“.

Дезоријентисани Срби, слуђени опречним информацијама, конфузни као и вести које им долазе са различитих страна – поново сасвим сами.